

M

330.9

13505

TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN
BỘ MÔN KINH TẾ CHÍNH TRỊ

Chủ biên: PGS.TS Trần Bình Trọng

Giáo trình

LỊCH SỬ CÁC HỌC THUYẾT KINH TẾ

(Tái bản lần thứ hai)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN

TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN

BỘ MÔN KINH TẾ CHÍNH TRỊ

Chủ biên: PGS.TS. TRẦN BÌNH TRỌNG

GIÁO TRÌNH

LỊCH SỬ CÁC HỌC THUYẾT KINH TẾ

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN

LỜI GIỚI THIỆU

Lịch sử các học thuyết kinh tế là môn khoa học xã hội, nghiên cứu quá trình ra đời, phát triển, đấu tranh và thay thế lẫn nhau của các hệ thống quan điểm kinh tế của các giai cấp cơ bản dưới những hình thái kinh tế - xã hội khác nhau.

Ngay từ thời Cổ đại, người ta đã nghiên cứu các vấn đề kinh tế. Các học giả trong xã hội chiếm hữu nô lệ và phong kiến đã trình bày nhiều quan điểm kinh tế trong các tác phẩm của mình. Từ thế kỷ XV, khi nền kinh tế hàng hóa tư bản chủ nghĩa bắt đầu phôi thai, các vấn đề kinh tế được nghiên cứu một cách có hệ thống. Từ thế kỷ XVII - XVIII, nền kinh tế hàng hóa TBCN phát triển mạnh mẽ, các vấn đề kinh tế chính trị được nghiên cứu một cách tỉ mỉ, toàn diện và trở thành môn khoa học thật sự - môn kinh tế chính trị.

Tiếp đó, theo đà phát triển của kinh tế thị trường đã có nhiều học thuyết kinh tế xuất hiện làm cơ sở lý luận cho các chiến lược kinh tế của Nhà nước và quy luật kinh doanh của các doanh nghiệp.

Tư duy khoa học là sự phản ánh đúng hiện thực khách quan. Nhưng hiện thực khách quan rất phức tạp và thường xuyên biến động. Vì vậy, trong việc nghiên cứu các vấn đề kinh tế chính trị không thể bỏ qua tính lịch sử của chúng, chỉ có thể hiểu được cặn kẽ và hoàn chỉnh môn kinh tế chính trị sau khi nghiên cứu môn lịch sử các học thuyết kinh tế. Đồng thời, việc nghiên cứu môn khoa học này còn giúp người học mở rộng kiến thức về nền kinh tế thị trường.

Phương pháp nghiên cứu của lịch sử các học thuyết kinh tế

là phương pháp duy vật biện chứng được áp dụng trong tiến trình lịch sử các hình thái kinh tế - xã hội. Nguyên tắc chung cho phương pháp luận của lịch sử các học thuyết kinh tế là nghiên cứu một cách hệ thống các quan điểm kinh tế, đồng thời phải đánh giá đúng đắn công lao và hạn chế của các nhà lý luận kinh tế trong lịch sử. Mặt khác, cũng phản ánh khách quan tính phê phán vốn có của các học thuyết kinh tế, không phủ nhận tính độc lập tương đối của các học thuyết và ảnh hưởng của chúng đối với sự phát triển kinh tế - xã hội.

Xuất phát từ yêu cầu đào tạo cán bộ quản lý kinh tế và quản trị kinh doanh, Bộ môn Kinh tế chính trị trường Đại học Kinh tế Quốc dân biên soạn tập bài giảng "**Lịch sử các học thuyết kinh tế**". Tập bài giảng này được biên soạn theo chương trình môn học "**Lịch sử các học thuyết kinh tế**" do Hội đồng đào tạo ngành kinh tế thuộc Bộ Giáo dục và Đào tạo duyệt ngày 24 và 25 tháng 7 năm 1990, được dùng làm tài liệu giảng dạy, học tập và nghiên cứu ở các trường đại học thuộc khối kinh tế và quản trị kinh doanh trong cả nước.

Tập bài giảng này được xuất bản lần đầu vào tháng 11 năm 1991 và được tái bản nhiều lần.

Để tiếp tục góp phần tích cực vào quá trình đổi mới đào tạo sinh viên kinh tế và quản trị kinh doanh và do nhu cầu đổi mới chương trình, giáo trình phục vụ giảng dạy, học tập, Hội đồng Thẩm định và Đánh giá giáo trình Trường Đại học Kinh tế Quốc dân đã quyết định Bộ môn Kinh tế chính trị biên soạn mới "**Giáo trình Lịch sử các học thuyết kinh tế**".

Biên soạn giáo trình này gồm có PGS.TS. Mai Ngọc Cường, PGS.TS. Vũ Văn Hán, GVC. Nguyễn Quốc Hùng, PGS.TS. Đào Phương Liên, TS. Nguyễn An Ninh, GS.TS. Phạm Quang Phan, ThS. Phạm Thành, PGS.TS. Lê Thục, PGS.TS. Mai Hữu Thực,

PGS.TS. Trần Bình Trọng (kiêm chủ biên), ThS. Nguyễn Văn Trường, GVC. Lê Việt, PGS.TS. Đặng Văn Thắng, PGS.TS. Tô Đức Hạnh, ThS. Trần Thanh Hương, TS. Trần Việt Tiến.

Tham gia thẩm định đánh giá giáo trình gồm: GS.TS. Vũ Đình Bách, GS.TS. Nguyễn Đình Hương, PGS.TS. Đoàn Quang Thọ và hai phản biện: PGS.TS. Phạm Thị Quý, PGS.TS. Đỗ Quang Vinh.

Giáo trình "Lịch sử các học thuyết kinh tế" xuất bản lần đầu có thể còn nhiều thiếu sót. Chúng tôi mong nhận được sự góp ý của bạn đọc.

Thay mặt tập thể tác giả
PGS.TS. Trần Bình Trọng

Chương I

ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU CỦA MÔN LỊCH SỬ CÁC HỌC THUYẾT KINH TẾ

Xã hội loài người đã và đang trải qua những hình thái kinh tế - xã hội khác nhau. Ở mỗi giai đoạn phát triển của lịch sử xã hội loài người đều có những hiểu biết và cách giải thích các hiện tượng kinh tế - xã hội nhất định. Việc giải thích các hiện tượng kinh tế - xã hội ngày càng trở nên hết sức cần thiết đối với đời sống kinh tế của xã hội loài người. Lúc đầu việc giải thích các hiện tượng kinh tế - xã hội xuất hiện dưới hình thức những tư tưởng kinh tế lẻ tẻ, rời rạc, về sau mới trở thành những quan niệm, quan điểm kinh tế có tính hệ thống của các giai cấp khác nhau. Cho đến ngày nay, đã xuất hiện nhiều trường phái với những đại biểu đưa ra những quan điểm khác nhau khi đứng trước hiện thực kinh tế - xã hội.

Để cung cấp một cách có hệ thống các quan điểm, các học thuyết kinh tế của các trường phái, các đại biểu tiêu biểu trên thế giới gắn với điều kiện lịch sử xuất hiện của chúng, môn lịch sử các học thuyết kinh tế ra đời đáp ứng yêu cầu đó.

I. ĐỐI TƯỢNG NGHIÊN CỨU CỦA MÔN LỊCH SỬ CÁC HỌC THUYẾT KINH TẾ

Lịch sử các học thuyết kinh tế là một môn khoa học xã hội *nghiên cứu quá trình phát sinh, phát triển, đấu tranh và thay thế lẫn nhau của các hệ thống quan điểm kinh tế của các giai cấp*

- cơ bản trong các hình thái kinh tế - xã hội khác nhau.

Đối tượng nghiên cứu của môn lịch sử các học thuyết kinh tế là các hệ thống quan điểm kinh tế của đại biểu các giai cấp khác nhau trong các hình thái kinh tế - xã hội khác nhau gắn với các giai đoạn lịch sử nhất định. Nó chỉ ra những cống hiến, những giá trị khoa học cũng như phê phán có tính lịch sử những hạn chế của các đại biểu các trường phái kinh tế học.

Như vậy, lịch sử các học thuyết kinh tế chỉ nghiên cứu những quan điểm kinh tế đã được hình thành thành một hệ thống nhất định. Hệ thống các quan điểm kinh tế là tổng hợp những tư tưởng kinh tế, giải thích thực chất của các hiện tượng kinh tế nhất định, có mối liên hệ phụ thuộc lẫn nhau và tư tưởng kinh tế đó phát sinh như là kết quả của sự phản ánh các quan hệ sản xuất vào ý thức.

Những quan điểm kinh tế chưa thành hệ thống nhưng có ý nghĩa lịch sử thuộc môn *Lịch sử tư tưởng kinh tế*. Trong lịch sử tư tưởng kinh tế, các quan điểm kinh tế của thế giới cổ đại, các trào lưu đối lập khác cũng như các trường phái dân tộc được trình bày kế tiếp nhau theo tiến trình lịch sử. Còn đối tượng nghiên cứu của môn *Lịch sử các học thuyết kinh tế* chỉ là một bộ phận cấu thành của đối tượng môn *Lịch sử tư tưởng kinh tế*.

Mặt khác, ngoài việc nghiên cứu hệ thống các quan điểm kinh tế của các nhà tư tưởng thuộc lĩnh vực kinh tế chính trị học, lịch sử các học thuyết kinh tế còn nghiên cứu hệ thống các quan điểm kinh tế của các nhà tư tưởng không liên quan đến các vấn đề kinh tế chính trị. Do đó, không đồng nhất lịch sử ra đời, phát triển của môn kinh tế chính trị với môn lịch sử các học thuyết kinh tế, lịch sử chính trị với môn lịch sử các học thuyết kinh tế. Lịch sử kinh tế chính trị là cơ sở của lịch sử các học thuyết kinh tế. Hơn nữa, nó là đỉnh cao của sự phát triển đối tượng nghiên

cứu môn lịch sử các học thuyết kinh tế. Môn Lịch sử các học thuyết kinh tế còn có mối quan hệ với lịch sử phát triển kinh tế quốc dân. Môn Lịch sử kinh tế quốc dân nghiên cứu quá trình phát triển kinh tế của các quốc gia, rút ra thành tựu và các khó khăn trở ngại của sự phát triển, nguyên nhân của thành tựu và sự hạn chế của tiến trình phát triển kinh tế trong từng giai đoạn lịch sử ở mỗi quốc gia. Đó là chân lý, tiêu chuẩn để đánh giá tính khoa học và thực tiễn của các quan điểm, tư tưởng và các học thuyết kinh tế của các tác giả và trường phái kinh tế, là cơ sở để chúng phê phán, lựa chọn và thay thế lẫn nhau trong lịch sử.

II. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU CỦA MÔN LỊCH SỬ CÁC HỌC THUYẾT KINH TẾ

Để nghiên cứu một cách sâu sắc các hiện tượng kinh tế - xã hội, không thể không sử dụng phương pháp nhận thức khoa học. Phép biện chứng duy vật - học thuyết về những mối liên hệ, những quy luật chung nhất của sự phát triển của tồn tại và tư duy, là cơ sở của việc nghiên cứu khoa học. Vì vậy, phương pháp nghiên cứu lịch sử các học thuyết kinh tế là phương pháp duy vật biện chứng.

Hệ thống các quan điểm kinh tế là kết quả của việc phản ánh quan hệ sản xuất vào ý thức con người trong những giai đoạn lịch sử nhất định. Các quan điểm kinh tế là yếu tố quan trọng của kiến trúc thượng tầng tư tưởng của xã hội. Phương thức nhận thức khoa học chỉ ra rằng cần phải tìm kiếm nguồn gốc ra đời của các lý luận kinh tế, những điều kiện phát triển và diệt vong của chúng ở ngay trong cơ sở kinh tế xã hội. Đồng thời sự phân tích khoa học không thể không xác định mối liên hệ lịch sử cơ bản, không thể không phân chia thành các giai đoạn của sự phát triển của chúng. Điều đó có nghĩa là việc nghiên cứu hệ thống các quan điểm kinh tế đòi hỏi phải thực